

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-2-78-96>

УДК 37.091:378

Сухо́млин О.А.

Інститут педагогіки

Національної академії педагогічних наук України

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ЗАСАДАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

Анотація. У статті висвітлено основні методологічні засади реалізації компетентісного підходу щодо підготовки студентів філологічних спеціальностей в системі вищої освіти. Здійснено концептуалізацію різних інтерпретацій компетентісного підходу в системі підготовки студентів філологічних спеціальностей, проведено порівняльний аналіз української та американської моделей компетентісного підходу. З'ясовано, що компетентісний підхід в освітньому процесі фахівців є однією з підстав оновлення змісту освіти та є основою у підготовці нових кадрів.

Ключові слова: компетенція, навчання, освіта, ключові компетентності, компетентісний підхід у підготовці студентів філологічних спеціальностей.

Sukhomlyn Oksana

Institute of Pedagogy of the

National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

PECULIARITIES OF ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS OF STUDENTS OF PHILOLOGICAL SPECIALTIES ON THE BASIS OF REALIZATION OF THE COMPETENCE APPROACH

Summary. The article highlights the main methodological principles of the implementation of the competence approach to training students of philological specialties in the higher education system. Conceptualization of various interpretations of the competence approach in the system of training students of philological specialties is carried out, a comparative analysis of the Ukrainian and American models of the competence approach is carried out. Presents the results of the study represent different aspects of the content of process of formation of competence of future philologists, which constitute the theoretical basis for further study of the issue, contributes to the pedagogical concept of improvement of quality of higher education, deepens scientific understanding of the ways of development of educational process in higher educational institutions focused on effective formation of students' professional competence and their life experience, thus providing targeted professional development of future specialists. It is found that the competence approach in the educational process of specialists is one of the grounds for updating the content of education and is the basis for training new personnel. The author considers the competence approach in education, which is a necessary condition for the formation of a creative personality of the future specialist, whose training meets the modern requirements of social and economic development of society. The authors' opinion on the problem of competence approach in education is analyzed. The principles of determining the goals of education, selecting the content of education, organizing the educational process and evaluating the educational results of the competence approach are considered. The key competencies in the educational process are highlighted, as well as indicators that allow us to assess the degree of their formation in the educational (training) process. The article suggests measures to implement the competence approach in practice, corresponding to the new paradigm of modern education in Ukraine. The professional competence of a philologist is considered as a system of philological tasks for understanding the text and the list of requirements for skills (competencies) and abilities (competencies) to solve them, where competence acts as a system of skills.

Keywords: the competence-based approach, the discipline program, the discipline studying result, assessment of competences level to be formed, interactive technologies.

Постановка проблеми. Набирає темпи реформа освіти, перехід українських вищих навчальних закладів на нові державні освітні стандарти, ідеологія, закладена в закон України «Про освіту» (2017), вимагають від керівництва закладів вищої освіти, усієї викладацької спільноти і кожного окремого викладача переглянути звичні підходи до організації освітнього процесу. Студентоцентричний підхід до навчання, який визначається всією логікою реформ відповідно до прийнятих сьогодні, в тому числі і в Україні, базовими принципами Болонського процесу, передбачає істотне підвищення самостійності студентів, їх активну участь в формуванні своїх індивідуальних освітніх траєкторій.

Сучасна ситуація в освіті характеризується компетентісним підходом, згідно з яким компетентність є новим баченням результату освіти, так як об'єднує знання і готовність майбутнього фахівця до професійної діяльності. Компетентність – ґрунтується на знаннях, інтелектуальному і особистісному розвитку особистості протягом соціально-професійної життєдіяльності людини. Згідно нових вимог до якості підготовки майбутнього фахівця, зокрема майбутніх філологів, студент після закінчення закладу вищої освіти повинен володіти наступними компетенціями: соціально-особистісна, предметно-спеціальна, професійна, цифрова та лінгводидактична.

Соціально-особистісна компетентність включає у себе знання майбутнім фахівцем своїх мож-

ливостей, особливостей, потреб; соціуму та його запитів; засобів і способів взаємодії з колегами, соціумом; механізмів самоорганізації, рефлексії, самоствердження, самооцінки, що сприяють самопізнанню, самовизначенню, самореалізації у професійному і соціальному середовищі.

Предметно-спеціальна компетентність передбачає здатність практично застосовувати надбання суспільних наук (науки державного управління, філософії, економіки, менеджменту, соціології, психології тощо) для прийняття рішень та розв'язання професійних завдань.

Професійна компетентність – це інтегративна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця.

Цифрова компетентність – включає здатність практично застосовувати інформаційно-комунікаційні технології для задоволення професійних потреб і розв'язання суспільно важливих професійних завдань.

Лінгводидактична компетентність – комплекс інтегрованих професійних якостей особистості, що базується на знаннях, уміннях, навичках, досвіді, сформованій позиції щодо власної професійної діяльності, а також професійної діяльності інших. Вона є однією з підструктур особистісних характеристик фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі розгляду питання реалізації компетентнісного підходу до підготовки студентів філологічних спеціальностей використано комплекс науково-дослідних методів: спостереження, порівняльний аналіз і синтез сучасних підходів формування професійної компетентності студентів, аналіз наукової, соціологічної, педагогічної та методичної літератури, вивчення й узагальнення різних підходів, що впливають на розвиток компетентності студентів, моделювання різних підходів і педагогічних ситуацій, осмислення власного досвіду.

Сутність компетентнісного підходу та проблеми формування ключових компетентностей у своїх працях розглядав А. Хуторський [11] «Дидактична евристика. Теорія и технологія креативного навчання». Проблеми професійної підготовки фахівців відображені у працях І. Беха, Н. Бібіка, І. Зязюна; концептуальні засади реалізації компетентнісного підходу висвітлено у працях Н. Нагорної, М. Нагач, А. Усачової; психолінгвістичні та методичні проблеми формування професійної компетентності досліджували Л. Артющкіна, А. Маркова, І. Зимня; тлумачення понять «компетенція» та «компетентність» присвячені праці Дж. Равена, В. Введенського, Н. Бібіка. Водночас аналіз науково-педагогічної літератури та наявної практики засвідчує, що сутність понять «компетентнісний підхід», «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність» не осмислена належним чином і не має практичного визначення та обґрунтування. Е. Зеер, проєктуючи модель майбутнього фахівця, виділяє наступні підструктури особистості: професійну спрямованість, професійну компетентність, професійно важливі якості, професійно значущі психофізіологічні властивості.

Об'єднання психофізіологічних якостей з соціальними, на думку вченого, сприяє утворенню ключових кваліфікацій: конкурентоспроможності, професійної мобільності, продуктивної професійної діяльності, яка, в свою чергу, впливає на професійне зростання, підвищення кваліфікації і розвиток кар'єри [7, с. 26].

Ринок праці дедалі більше потребує висококваліфікованих фахівців, які прагнуть до вдосконалення свого професійного досвіду, здатних налагоджувати взаємовигідні стосунки та співпрацю з вітчизняними та зарубіжними фахівцями, подолання комунікативних бар'єрів. Модель сучасного фахівця вказує на необхідність пошуку нових підходів до його професійної підготовки для забезпечення конкурентоспроможності на ринку праці та ефективного виконання своїх професійних функцій.

Мета статті полягає у визначенні та обґрунтуванні сутності понять «компетентнісний підхід», «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність» майбутніх філологів.

Виклад основного матеріалу. Вивчення нормативно-правової бази розвитку вищої освіти, практичної реалізації концепції ступеневої освіти в Україні, а також досвіду роботи закладів вищої освіти сприяли з'ясуванню змістовних характеристик компетенцій майбутніх філологів, які розглядаються у статті як багатокomпонентні утворення, формування яких можливе за умови впровадження комплексних змістовних і організаційних заходів, обліку сутнісних характеристик кожної з компетенцій, функцій, провідних видів професійно-педагогічної діяльності, сутності особистісних якостей студентів.

Згідно до нових вимог до освітнього процесу та реалізації компетентнісного підходу у підготовці студентів філологічних спеціальностей, майбутніх фахівців має бути готовий до реалізації наступних функцій: проєктування, розвиваючої, конструктивно-організаційної, мотиваційної, стимулюючої, дослідницької, кординаційної, комунікативної, контрольно-аналітичної (діагностичної), корекційної, рефлексивної та здоров'язберігаючої та інші.

Функція проєктування полягає в здатності планувати заходи для досягнення очікуваних результатів, визначати цілі (стратегічні, тактичні, оперативні), планувати діяльність суб'єктів педагогічного процесу.

Розвиваюча – провідна функція в діяльності філолога, яка, на відміну від розвиваючого виду педагогічної діяльності, орієнтована на розвиток і вдосконалення професійних якостей майбутнього філолога. Вона передбачає вміння накопичувати необхідні знання в галузі мовознавства та лінгводидактики, працювати зі спеціальною літературою та першоджерелами, вивчати досвід колег, пізнавати, засвоювати цінності виховного впливу і т. д.; вміння визначати проблему для обговорення і дослідження, аналізувати наукову літературу, висувати гіпотези, формулювати завдання дослідження, піднімати проблемні питання; вміння користуватися засобами мовної виразності, точно, послідовно викладати матеріал і вимагати розуміння, застосовувати різні методи навчання, активізувати студентів в процесі засвоєння матеріалу; розвивати вміння викликати інтерес, спонукати до

активності, трансформувати знання в практичні дії, оцінювати діяльність, вчинки, формувати мовну, комунікативну, предметну, дослідницьку компетентності майбутніх філологів.

Реалізація розвиваючої функції діяльності майбутнього філолога в сучасних умовах також пов'язана з умінням аналізувати і оцінювати найважливіші досягнення національної, європейської, світової науки і культури. Майбутній філолог має досконально знати не лише українську мову, а й володіти іноземними мовами, застосовувати навички мовлення та норми відповідної мовної культури; застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на систему індивідуальних, національних і загальнолюдських цінностей, для розробки і реалізації стратегій і моделей поведінки, з огляду на багатонаціональність України, опановувати моделями толерантної поведінки і стратегії конструктивної діяльності в умовах культурних, мовних, релігійних та інших відмінностей між народами.

Перехід України до інформаційної моделі організації суспільства вимагає від майбутнього фахівця розвитку здатності до використання інформаційних технологій, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, володіти і оперувати інформацією, застосовувати інформаційні технології у професійній діяльності і повсякденному житті, раціонально використовувати комп'ютерні засоби під час обробки інформації, її пошуку, систематизації, зберігання, використання в навчальному процесі.

Конструктивно-організаторська функція полягає в організації педагогічного процесу, забезпеченні його ефективності. Ця функція об'єднує ряд умінь: планування педагогічного процесу, підбір матеріалу, методів, прийомів, розробку методичного забезпечення педагогічного процесу, організацію аудиторного, позааудиторної роботи, розвиваючого середовища і використання його як засобу виховання особистості. Майбутній філолог має справу з різними групами вихованців, з колегами, батьками, з громадськістю. Йому доводиться погоджувати дії різного характеру і з кожним учасником педагогічного процесу знаходити взаєморозуміння. Сучасний філолог має орієнтуватися у проблемах суспільно-політичного життя в Україні; застосовувати методи і технології захисту як власних інтересів, прав і свобод, так і інших громадян, виконувати цивільні обов'язки в рамках місцевої громади та держави в цілому; застосовувати способи і стратегії взаємодії з органами державної влади, використовувати способи діяльності та моделі поведінки, що відповідають чинному законодавству.

Функція мотивації і стимулювання передбачає готовність застосовувати засоби, прийоми, технології мотивації і стимулювання суб'єктів педагогічного процесу. Дослідницька – здатність до організації та проведення досліджень (теоретичних, теоретико-експериментальних, практичних), пошукової роботи, наукового аналізу та узагальнення педагогічного досвіду.

Координаційна функція передбачає такі вміння філолога, як: аналізувати механізми функціонування соціальних інститутів суспільства, дотримуватися соціальних норм і правил; продуктивно співпрацювати з різними соціаль-

ними групами і партнерами в групі, виконувати різні ролі та функції в колективі; застосовувати технології дозволу конфліктів, досягнення консенсусу працювати в команді; застосовувати ефективні стратегії спілкування в залежності від ситуації, технології говоріння і слухання, ділового мовлення, встановлювати ділові контакти з колегами, громадськістю.

Комунікативна функція передбачає наявність високих моральних якостей і рис характеру майбутнього філолога, які проявляються в умінні бути в спілкуванні завжди доброзичливим, тактовним, привітним і ввічливим. Майбутній філолог має бути зразком правильності, точності, логічності, змістовності, естетичності мови, має вміти розкривати красу рідного слова.

Контрольно-аналітична (діагностична) функція полягає в здатності організовувати і здійснювати контроль знань, умінь і навичок, визначати критерії оцінювання.

Рефлексивна функція полягає в здатності до переосмислення процесів, результатів, засобів їх досягнення, визначення шляхів підвищення їх якості.

Таке широке висвітлення і усвідомлення функцій майбутнього філолога дає йому можливість легко адаптуватися до нових вимог, інтегруватися в найрізноманітніші суспільні процеси.

Безперечно, майбутній філолог для успішного виконання професійних завдань має володіти рядом специфічних особистісних якостей і комплексом професійних умінь і навичок. У пропонованих вченими моделях особистості майбутнього фахівця (Е. Бондаревська, М. Данильченко, Т. Славина [13–15] та ін.), виділяється ряд професійно значущих якостей, що мають безпосереднє відношення і до майбутнього філолога: особлива схильність до самоаналізу, гуманність, діловитість, дисциплінованість, доброта, сумлінність, доброзичливість, ініціативність, відкритість, колективізм, національну свідомість, спостережливість, наполегливість, критичність, вихованість, уважність та інше.

На основі визначених професійно значущих якостей майбутнього філолога і кваліфікаційних вимог до випускника закладу вищої освіти, які узгоджуються з цілями, завданнями та принципами освіти, передбаченими в законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», до професійної базової характеристики філолога відносимо такі складові, як: філологічна освіченість; вміння поєднувати глибоку теоретичну підготовку з дисциплін мовознавчого циклу для вироблення практичних умінь і навичок оперативно і систематично поповнювати накопичені знання; здатність до оцінки, інтерпретації та синтезу інформації, отриманої з різних джерел; розвинене абстрактне і конкретне мислення, здатність до творчої, науково-дослідницької діяльності; вміння аналізувати соціальні явища та процеси; володіння комунікативними технологіями у майбутній професійній діяльності; багачина свого місця і ролі в суспільному житті країни; вміння впливати на спілкування, відносини між людьми, на ситуацію в мікросоціумі, сприяти позитивному вирішенню конфліктів; здатність до самонавчання і професійного саморозвитку; вміння спілкуватися, включаючи усну та письмову комунікацію українською мовою та, як мінімум, на одному з поширених європейських мов;

вміння організувати дослідження, інтерпретувати і використовувати результати досліджень, опублікованих у фаховій літературі; знання про походження української мови в його типологічних взаємозв'язках з іншими мовами, його історії і тенденцій розвитку; володіння належним обсягом знаннями про українську мову в діячій і синхронії, про сучасний стан його розвитку в поєднанні з суспільною історією, а також історією культури українського народу; вміння враховувати процеси і тенденції соціально-політичної історії України, правові основи і етичні норми у виробничій та громадській, суспільно-політичній діяльності; володіння методикою реферування текстів; володіння навичками комп'ютерної обробки даних; володіння методами інформаційного пошуку; володіння статистичними методами обробки лінгводидактичної і філологічної інформації; вміння працювати з різними типами текстових редакторів; оволодіння інтерактивним типом навчання; придбання навичок взаємодії з іншими людьми, вміння працювати в командах професіоналів різного профілю.

Професія філолога є творчою, вимагає високої ерудиції, оригінальності мислення, систематичного навчання і передбачає:

- поглиблення знань з теорії мови, лінгводидактики;
- вміння проводити наукові дослідження в області фонетики, лексикології, фразеології, морфеміки, будови слова і словотвору, морфології, синтаксису, основ комунікації і культури професійного мовлення, вивчення діалектів і соціолектів, історії мови;
- редакторську правку текстів; викладання мовознавчих дисциплін і лінгводидактики у закладі вищої освіти;
- складання словників, довідників, розробку науково-технічної та спеціальної термінології та інше.

Такі високі вимоги до підготовки майбутнього філолога не випадкові, адже, згідно із законодавством України, він має здатність працювати в таких установах, організаціях і підприємствах, як: навчальні заклади (загальноосвітні школи, дошкільні навчальні заклади, заклади вищої освіти);

науково-дослідні інститути; редакції журналів і газет (посади редактора, журналіста); офіси (секретар-референт); прес-центри; видавництва; бібліотеки. До перспектив кар'єрного росту майбутнього філолога відносимо: придбання суміжних спеціалізацій, зокрема, журналіста, менеджера зі зв'язків з громадськістю, культуролога, історика; науково-дослідна діяльність; підприємництво (можливість відкрити своє видавництво, навчальний заклад, займатися фріланс-діяльністю та інше).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином підготовка майбутніх філологів вимагає осмислення, апробації та впровадження в освітній процес сучасних методів і технологій, у наслідок чого в найближчі роки повинна сформуватися цілісна система, що забезпечує реалізацію компетентнісної моделі майбутнього фахівця.

Компетентнісний підхід, який є основою інновацій і реформування української освіти, в даний час від етапу дискусій і вироблення загальної концепції переходить до етапу реалізації. Цей етап супроводжується рядом труднощів, серед яких розробка освітніх програм на основі стандартів, підготовка педагогічних кадрів, здатних реалізувати на практиці ідеї компетентнісного підходу, створення нових підручників. Тому зберігається актуальність проведення подальших досліджень в руслі компетентнісного підходу.

Напрямки подальшого дослідження. Компетентнісний підхід має і власне педагогічні передумови як в практиці, так і в теорії. Якщо говорити про практику в освітньому процесі закладів вищої освіти, то викладачі вже давно звернули увагу на суттєву розбіжність між якістю підготовки майбутнього фахівця, і вимогами, що ставлять перед фахівцем протягом їх професійної діяльності. Ці обставини свідчать про наявність пробілу у підготовці майбутніх філологів фахівців: формуючи систему предметних знань і умінь, заклади вищої освіти приділяють явно недостатньо увагу розвитку багатьох особистісних і соціальних компетенцій, що визначають (при одному і тому ж рівні освіти) конкурентоспроможність майбутнього студента.

Список літератури:

1. Information Literacy Competency Standards for Higher Education. URL: <https://alair.ala.org/bitstream/handle/11213/7668/ACRL%20Information%20Literacy%20Competency%20Standards%20for%20Higher%20Education.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 05.01.2020).
2. Ключові компетентності для навчання впродовж життя 2018, 2018. URL: <http://dystosvita.blogspot.com/2018/01/2018.html> (дата звернення: 11.12.2019).
3. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) "Про основні компетенції для навчання протягом усього життя" від 18 грудня 2006 року". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975 (дата звернення: 21.12.2019).
4. Арістова Н.О. Формування професійної суб'єктності майбутніх філологів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти. Київ, 2017. 41 с.
5. Биков В.Ю. Основні концептуальні засади стратегії інформатизації освіти і головна парадигма майбутнього суспільства знань. Національна академія педагогічних наук України; Ін-т пед. Освіти і освіти дорослих НАПН України, 2014. С. 32–42.
6. Бібік Н. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ, 2004. С. 7–25. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/9772/1/10-35-1-PB%20%281%29.pdf> (дата звернення: 03.01.2020).
7. Зеєр Е. Психологія професійного формування. Екатеринбург, 2005. С. 3–47. URL: http://elar.rsvpu/bitstream/123456789/19728/1/5-8050-0130-6_2005.pdf (дата звернення: 18.01.2020).
8. Малихін О.В. Компетентнісно-орієнтована парадигма підготовки майбутнього філолога : монографія. Київ : ТОВ «НВО Інтерсервіс», 2016. 558 с.
9. Морзе Н.В. Формування інформаційної компетентності вчителя сучасної школи. URL: [http://www.ua.teach-it.net/materiali_programi/\(offset\)/10](http://www.ua.teach-it.net/materiali_programi/(offset)/10) (дата звернення: 15.01.2020).
10. Хомишак О. Методика застосування комп'ютерів у викладанні іноземних мов: методичні рекомендації до лабораторних занять. Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич, 2017. 62 с.

11. Хуторський А. Дидактическая эвристика. Теория и технология креативного обучения. МГУ, 2003. 416 с.
12. Ярмольчук Т.М. Реалізація компетентнісно-орієнтованої парадигми організації освітнього процесу у вищій школі. *Молодь і ринок*. 2017. № 9. С. 164–168.
13. Ярмольчук Т.М., Малихін О.В. Фахова підготовка майбутніх філологів засобами інформаційних технологій. *Україна-Німеччина: горизонти освіти і культури (до 120-річчя Національного університету біоресурсів і природокористування України)*: Зб. наук. праць міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 23-24 листопада 2017 р., «Мілленіум», 2017. С. 178–180.
14. Ярмольчук Т.М., Малихін О.В. Формування інформаційної компетентності студентів у галузі комп'ютерних технологій. *Професійна педагогіка і андрагогіка: актуальні питання, досягнення та інновації*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 20-21 листопада 2017 р.). Кривий Ріг, 2017. С. 17–19.
15. Яшанов С.М. Формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів технологій у процесі навчання фахових дисциплін з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2017. URL: http://www.npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.19/Bovtryk1.pdf (дата звернення: 07.01.2020).

References:

1. Information Literacy Competency Standards for Higher Education. Available at: <https://alair.ala.org/bitstream/handle/11213/7668/ACRL%20Information%20Literacy%20Competency%20Standards%20for%20Higher%20Education.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Kliuchovi kompetentnosti dlia navchannia vprodovzh zhyttia 2018 [Key competencies for lifelong learning 2018]. Available at: <http://dystosvita.blogspot.com/2018/01/2018.html> (in Ukrainian)
3. Rekomendatsiia 2006/962/IeS Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady (IeS) "Pro osnovni kompetentsii dlia navchannia protiahom usoho zhyttia" vid 18 hrudnia 2006 roku" [Recommendation 2006/962/EC of the European Parliament and of the Council (EU) "On core competencies for lifelong learning" of 18 December 2006]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975 (in Ukrainian)
4. Aristova, N.O. (2017). *Formuvannia profesiinoi subiektivnosti maibutnikh filolohiv* [Formation of professional subjectivity of future philologists]. (PhD Thesis). Kyiv. (in Ukrainian)
5. Bykov, V.Yu. (2014). Osnovni kontseptualni zasady stratehii informatyzatsii osvity i holovna paradyhma pryideshnoho suspilstva znan [Basic conceptual principles of education Informatization strategy and the main paradigm of the future knowledge society]. *Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy; In-t ped. Osvity i osvity doroslykh NAPN Ukrainy* [National Academy of pedagogical Sciences of Ukraine; In-t PED. Education and adult education of NAPS of Ukraine], pp. 32–42. (in Ukrainian)
6. Bibik, N. (2004). Kompetentnisty pidkhid u suchasni osviti: svitovi dosvid ta ukraïnski perspektyvy [Competent approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives]. Kyiv, pp. 7–25. Available at: <http://lib.iitta.gov.ua/9772/1/10-35-1-PB%20%281%29.pdf> (in Ukrainian)
7. Zeer, E. (2005). *Psihologiya professionalnogo obrazovaniya* [Psychology of vocational education]. Ekaterenburg. URL: http://elar.rsvpu/bitstream/123456789/19728/1/5-8050-0130-6_2005.pdf (accessed 18.01.2020).
8. Malykhin, O.V. (2016). *Kompetentnisno-orientovana paradyhma pidhotovky maibutnoho filoloha : monohrafiia* [Competence-oriented paradigm of future philologist training: monograph], Kyiv: TOV "NVO Interservice". (in Ukrainian)
9. Morze, N.V. Formuvannia informatsiinoi kompetentnosti vchytelia suchasnoi shkoly [Formation of information competence of a modern school teacher]. Available at: http://www.ua.teach-it.net/materiali_programi/offset/10 (in Ukrainian)
10. Khomyshak, O. (2017). *Metodyka zastosuvannia kompiuteriv u vykladanni inozemnykh mov: metodychni rekomendatsii do laboratornykh zaniat* [The method of application of computers in the teaching of foreign languages: methodological recommendations for laboratory exercises]. Drohobych: Editorial and publishing Department of Ivan Franko Drohobych state pedagogical University. (in Ukrainian)
11. Hutorskiy, A. (2003). *Didakticheskaya evristika. Teoriya i tehnologiya kreativnogo obucheniya* [Didactic heuristics. Theory and technology of creative learning]. MGU, 416 p. (in Russian)
12. Yarmolchuk, T.M. (2017) Realizatsiia kompetentnisno-orientovana paradyhma orhanizatsii osvithnoho protsesu u vyshchii shkoli [Implementation of competence-oriented paradigm of the educational process in higher education]. *Molod i rynek*, no 9, pp. 164–168. (in Ukrainian)
13. Yarmolchuk, T.M., & Malykhin, O.V. (2017). Fakhova pidhotovka maibutnikh filolohiv zasobamy informatsiinykh tekhnolohii [Professional training of future philologists by means of information technologies]. Proceedings of the *Ukraine-Germany: horizons of education and culture (to the 120th anniversary of the National University of bioresources and nature management of Ukraine)* (Kyiv, 23-24 November 2017), «Millenium», pp. 178–180. (in Ukrainian)
14. Yarmolchuk, T.M., & Malykhin, O.V. (2017). Formuvannia informatsiinoi kompetentnosti studentiv u haluzi kompiuternykh tekhnolohii [Formation of information competence of students in the field of computer technology]. Proceedings of the *Professional pedagogy and andragogy: topical issues, achievements and innovations: materials of the International scientific-practical conference (Kryvyi Rih, 20-21 November 2017)*, pp. 17–19. (in Ukrainian)
15. Yashanov, S.M. (2017). *Formuvannia informatychnykh kompetentnosti maibutnikh uchyteliv tekhnolohii u protsesi navchannia fakhovykh dystsyplin z vykorystanniam informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii* [Formation of information competences of future technology teachers in the process of teaching special subjects using information and communication technologies]. Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M.P. Drahomanova [National pedagogical University named after M.P. Dragomanov]. Available at: http://www.npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.19/Bovtryk1.pdf (in Ukrainian)